

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Warszawa, 4 kwietnia 2014 r.

117/14

DUS-0700-77-BB/14

Pan
Michał Seweryński
Przewodniczący Komisji
Praw Człowieka,
Praworządności i Petycji
Senat Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Przewodniczący,

Odpowiadając na wystąpienie z dnia 7 marca br. znak: BPS/KCPP-133-01-P8-01/14 w sprawie petycji dotyczącej przyznania zadośćuczynienia lub odszkodowania dla byłych junaczek i junaków, wykonujących prace w ramach Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” w latach 1948 – 1955, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Zarówno w poprzednio obowiązującym powszechnym systemie emerytalno – rentowym, jak również w obowiązującym od 1999 r. systemie uregulowanym przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440, z późn. zm.), przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno – rentowych i ich wysokości, uwzględniane są okresy składkowe.

Za okres składkowy, a więc za okres uwzględniany przy ustalaniu prawa do emerytury lub renty i jej wysokości, uważany był i jest okres pracy wykonywanej z tytułu powszechnego obowiązku przysposobienia zawodowego w ramach Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”.

Obowiązek przysposobienia zawodowego młodzieży w ramach Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” wprowadzony został przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1948 r. o powszechnym obowiązku przysposobienia zawodowego, wychowania fizycznego i przysposobienia młodzieży oraz o organizacji spraw kultury fizycznej i sportu (Dz. U. z 1948 r. Nr 12, poz. 90, z późn. zm.). Obowiązkowi temu podlegali obywatele polscy

w wieku od 16 do 21 lat, natomiast osoby, które nie odbyły zasadniczej służby wojskowej - do ukończenia 30 lat życia. Osoby wykonujące powszechny obowiązek przysposobienia zawodowego otrzymywały zakwaterowanie, wyżywienie i umundurowanie. Osobom tym przysługiwało prawo do bezpłatnej opieki lekarskiej oraz, w razie utraty zdolności zarobkowej, kalectwa lub śmierci prawo do świadczeń przewidzianych ustawą o zaopatrzeniu inwalidzkim.

Powszechny obowiązek przysposobienia zawodowego obejmował, między innymi, naukę jak też i wykonywanie pracy okresowej – 6 miesięcy w stosunku do młodzieży w wieku przedpoborowym, a w stosunku do młodzieży w wieku poborowym i starszej był to okres trwania zasadniczej służby wojskowej. W związku z tym wszystkim tym osobom, które przedstawiają dowody potwierdzające pracę w ramach przysposobienia zawodowego w ramach Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”, okres tej pracy uwzględniany jest przy emeryturze lub rencie.

Przepisy wymienionej ustawy z dnia 25 lutego 1948 r. o powszechnym obowiązku przysposobienia zawodowego ..., zostały uchylone z dniem 1 grudnia 1956 r. przepisami ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. o zniesieniu i zmianach podporządkowania niektórych urzędów centralnych (Dz. U. Nr 54, poz. 246, z późn. zm.).

Żołnierzom z poboru w 1949 r., którzy byli wcielani do ponadkontyngentowych brygad „Służba Polsce” i przymusowo zatrudniani w kopalniach węgla i kamieniołomach, przysługuje również prawo do świadczenia pieniężnego, na zasadach określonych w ustawie z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych (Dz. U. z 2001 r. Nr 60, poz. 622, z późn. zm.). Świadczenie to przysługuje za każdy pełny miesiąc trwania pracy, nie więcej jednak niż łącznie za 20 miesięcy; obecnie jest to maksymalnie kwota 206,71 zł. Kwota tego świadczenia podlega podwyższeniu przy zastosowaniu waloryzacji. Osobom uprawnionym do świadczenia pieniężnego przysługuje również prawo do ryczału energetycznego, który obecnie wynosi 165,71 zł.

Należy także wskazać, iż żołnierzom przymusowo zatrudnianym, niezdolnym do pracy wskutek niezdolności pozostającej w związku z przymusowym zatrudnieniem, przysługują świadczenia pieniężne i inne uprawnienia określone przepisami ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2010 r. Nr 101, poz. 648, z późn. zm.).

Ponadto żołnierzom przymusowo zatrudnianym w zakładach pozyskiwania i wzbogacania rud uranowych przysługuje jednorazowo odszkodowanie w określonej wysokości uzależnionej od orzeczonego inwalidztwa lub niezdolności do pracy.

Przysługujące żołnierzom przymusowym, świadczenie pieniężne, ryczałt energetyczny oraz jednorazowe odszkodowanie, jak również określone uprawnienia przysługujące z tytułu niezdolności do pracy pozostającej w związku z przymusowym zatrudnieniem, wolne są od podatku dochodowego od osób fizycznych i finansowane są z budżetu państwa.

Jednocześnie pragnę uprzejmie wyjaśnić, że kwestie dotyczące świadczenia pieniężnego i odszkodowań dla osób wcielonych do Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” były przedmiotem prac Sejmu V kadencji nad poselskim projektem ustawy o świadczeniu pieniężnym i innych uprawnieniach przysługujących osobom, które przymusowo wcielono do Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” (druk nr 201). Projekt ten został negatywnie oceniony przez Radę Ministrów.

W stanowisku tym wskazano między innymi, że *„w prawdzie członkowie Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” znaleźli się w tej organizacji z powszechnego, przymusowego naboru, niemniej jednak fakt ten trudno uznać za podstawę wypłat świadczeń odszkodowawczych. Ponadto należy przypomnieć, że w roku 1955, tzn. w końcowym okresie istnienia Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” uczestnictwo w brygadach „Służby Polsce” miało w przeważającej części charakter ochotniczy.”*

W stanowisku tym podniesiono także, że *„specjalne prawo do odszkodowania na mocy ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych otrzymali jedynie ci spośród przymusowo zatrudnianych, którzy odbywali służbę zastępczą w kopalniach rud uranu, byli zatem narażeni na promieniowanie radioaktywne.”*

Pragnę szczególnie zwrócić uwagę na mogące powstać wątpliwości, czy przystąpienie junaków lub junaczek do Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” miało charakter przymusowy, czy dobrowolny.

Ponadto pragnę zwrócić uwagę na okoliczności, że zdobyte przez junaków i junaczki umiejętności podczas pracy w Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”, mogły być później wykorzystane w trakcie dalszej aktywności zawodowej. Nie można wykluczyć sytuacji, że zdobyte umiejętności podczas tej pracy mogły być pogłębiane przez te osoby podczas tej aktywności.

Przy rozpatrywaniu przyznawania uprawnień do zadośćuczynienia lub odszkodowania dla byłych junaków i junaczek Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”, należy mieć także na względzie uprawnienia przysługujące innym grupom społecznym oraz ich sytuację życiową.

Przyznanie szczególnych uprawnień do preferencyjnych świadczeń wybranej grupie społecznej jest powodem do wysuwania roszczeń przez kolejne grupy, które czują się pokrzywdzone w wyniku działań okresu wojny bądź okresu powojennego, jak przykładowo: cywilne ofiary wojny, małeletnie ofiary wojny. Wielu grupom społecznym, które doznały krzywd w okresie wojny bądź w okresie powojennym nie przyznano żadnych uprawnień ani zadośćuczynienia za doznane cierpienia. Dziesiątki tysięcy osób poszkodowanych przez oba systemy totalitarne oczekuje różnych form zadośćuczynienia za doznane krzywdy.

Pragnę podkreślić, iż przy rozpatrywaniu uprawnień dla osób, które podlegały różnym formom przymusowego zatrudnienia bądź represji należy mieć także na względzie sytuację wielu grup społecznych, które z różnych przyczyn pozostają w trudnej sytuacji życiowej, jak przykładowo: emeryci i renciści, osoby bezrobotne, osoby niepełnosprawne, matki samotnie wychowujące dzieci oraz rodziny wielodzietne.

Podejmując działanie zmierzające do przyznawania wybranej grupie społecznej szczególnych uprawnień, koniecznym jest także zwrócenie uwagi na sytuację finansów publicznych.

Y poważaniem
MINISTER
PODSEKRETARZ STANU
Markus Bucior